

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Зверєвої Ніни Леонідівни
«Формування педагогічної комунікативної компетентності майбутніх
учителів початкових класів у процесі фахової підготовки», подану на
здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.04 – теорія і
методика професійної освіти

Реформування системи освіти України спонукає до переосмислення традиційних парадигм взаємодії в освітньому середовищі, саме цей факт актуалізує проблему формування педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. Саме педагогічна комунікативна компетентність дозволяє вчителю розкрити свій професійний потенціал, здібності кожного учня, підвищити їх мотивацію та пізнавальну активність, об'єднати для колективної роботи. Про необхідність упровадження нових парадигм навчання, що відповідали б запитам суспільного життя, урахували б кращі зразки світового досвіду, орієнтувалися на демократичні концепції комунікативної взаємодії в освітньому середовищі наголошено в державних документах (Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепції Нової української школи, Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, державних та професійних стандартах). З огляду на сказане вище, дисертаційна робота Зверєвої Ніни Леонідівни на часі, актуальність її теми незаперечна.

Представлена до захисту робота є цілісним системним дослідженням. Аргументація дисертанткою актуальності й доцільності розробки теми «Формування педагогічної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки» є вичерпною.

Коректно сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання як структурні елементи дослідження. Проведений аналіз дисертації свідчить, що дослідниці вдалося не лише оптимально визначити стратегію наукового пошуку, а й забезпечити його максимально повну реалізацію.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, їх достовірність не викликають заперечень. Поза сумнівом

наукова новизна дослідження, оскільки Зверєвою Н.Л. уперше розроблено, обґрунтовано та апробовано технологію формування педагогічної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки на таких її рівнях: теоретичний (наочна характеристика технології – організаційних форм навчання, методів, засобів, принципів та педагогічних підходів); емпіричний (формування завдань та цілей технології, спостереження та аналіз чинних умов в освітньому процесі закладів вищої освіти); експериментальний (виявлення результатів шляхом упровадження технології); підсумковий (оцінка та рівень результативності технології).

Цілком коректною є, на нашу думку, структура дисертації, представлена двома розділами, логіка викладення автором матеріалу дозволила їй системно й вичерпно розкрити теоретичні положення та інноваційні засоби вирішення поставленої проблеми.

Так, у першому розділі дисертації («Теоретичні основи формування педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів») подано результати аналізу наукових позицій з метою розкриття таких базових понять, як «комунікація», «спілкування», «комунікативна компетентність» та форми їх реалізації в умовах вищої школи, що дозволило сформулювати авторське бачення сутності поняття «педагогічна комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів», що є складним особистісним утворенням, яке характеризується інтегрованим поєднанням знань, здібностей і установок, оптимальних для виконання трудової діяльності в сучасній педагогічній галузі; здатністю діяти ефективно в широкому форматі комунікативних контекстів із високим ступенем саморегулювання, рефлексії, самооцінки; швидкої, гнучкої й адаптивної реакції на динаміку обставин і середовища. Розкрито формування педагогічної комунікативної компетентності в процесі фахової підготовки сучасного вчителя, науково обґрунтовано педагогічну технологію.

У другому розділі («Експериментальна перевірка ефективності технології формування педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі фахової підготовки») представлена авторська позиція щодо змісту та процесу реалізації педагогічної технології формування педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі фахової підготовки. Схарактеризовано поетапну її реалізацію: на підготувальному етапі була проведена робота щодо визначення вихідних положень формування комунікативної компетентності майбутніх учителів, визначення змісту освітніх програм; на основному етапі відбулося забезпечення стійкої мотивації здобувачів освіти бакалаврського рівня до формування педагогічної комунікативної компетентності, розроблення навчальної програми дисципліни вільного вибору, реалізація педагогічної технології, спрямованої на опанування інноваційними підходами щодо формування педагогічної комунікативної компетентності; на завершальному етапі здійснено діагностику результатів навчання за критеріями та показниками сформованості педагогічної комунікативної компетентності в майбутніх учителів початкових класів.

Авторкою детально представлено діагностувальні методики, а саме: використання комплексу таких методів науково-педагогічного дослідження, як педагогічні спостереження, анкетування, метод бесіди та інтерв'ювання, тестування. Наголосимо, що Ніною Леонідівною чітко визначено завдання констатувального, формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту, обрано ефективні методи вимірювання, ґрунтовно проведено кількісний та якісний аналіз експериментальних даних. Оформлення дисертації не викликає зауважень; матеріал викладено аргументовано, він відзначається доказовістю та переконливістю.

Результати дослідження неодноразово доповідалися на всеукраїнських та міжнародних конференціях. Основні положення дисертації знайшли висвітлення у 14 одноосібних публікаціях, серед яких: 5 статей у фахових

виданнях України, 1 публікація в зарубіжних виданнях, 8 – у матеріалах і тезах науково-практичних конференцій.

Опубліковані матеріали можуть бути використані в професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів у закладах вищої освіти для оновлення змісту лекційних і практичних занять; в організації педагогічної практики; у процесі написання курсових і магістерських робіт; у розробці навчальних програм; у створенні навчальних посібників; у системі післядипломної освіти та підвищення кваліфікації учителів початкової школи.

Зміст дисертації й публікацій відповідає спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; автореферат відображає основні положення дисертації.

Поряд із позитивною характеристикою роботи слід висловити певні зауваження й побажання:

1. На нашу думку, перший розділ дещо переобтяжено теоретичним матеріалом щодо загальних питань теорії комунікації хоча варто було б сконцентрувати увагу на висвітленні структури поняття «педагогічна комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів».

2. Доцільно було б більш детально проаналізувати педагогічну комунікативну компетентність майбутнього вчителя початкових класів крізь призму визначень базових, ключових, загальних, фахових та компетентностей, у світлі основних положень Концепції «Нова українська школа».

3. Дисертація значно б виграла за умови чіткого розмежування формування комунікативної компетентності вчителя на основі державної, іноземної, мов національних меншин, у форматі освітніх платформ, дуальної освіти та інших форм навчання.

4. У діагностиці змін, що відбулися в рівнях сформованості педагогічної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки до і після проведення експериментальної

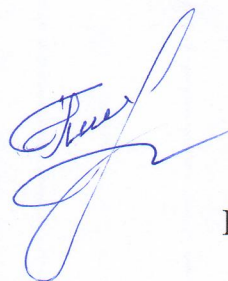
роботи, бажано було б надати не тільки кількісні, але й якісні характеристики змін, що відбулися у студентів-бакалаврів.

5. Доречно було б надати більш детальну інформацію щодо можливостей формування педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів з урахуванням сучасних реалій освітнього середовища, зокрема, з використанням гаджетів та мережі Інтернет.

Висловлені зауваження й побажання не знижують теоретичної та практичної значущості роботи. Дисертація є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, котрі вирішують конкретне наукове завдання формування педагогічної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки.

Висновок: дисертація «Формування педагогічної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки» є завершеним самостійним дослідженням, яке відповідає пп. 9, 11 – 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за №656 від 19.08.2015р., №1159 від 30.12.2015р., №567 від 27.07.2016р., №943 від 20.11.2019р. і за №607 від 15.07.2020), що дає підстави для присудження її авторці – Зверевій Ніні Леонідівні – наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії і
методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

I.O. ПІНЧУК

